

Facultat de Ciències de l'Educació

Curs 2001-2002

Codi: 22014 Crèdits 8

Bases Psicopedagògiques per a l'Educació en la Diversitat

Professora: Montserrat Castelló

Objectius

1. Comprendre i analitzar els conceptes bàsics que fonamenten el tractament de la diversitat tant en la seva vessant històrica com actual
2. Conèixer, entendre i respectar les característiques individuals resultants de factors biològics, culturals i socials per tal de propiciar el màxim desenvolupament de tots els nens i nenes.
3. Conèixer experiències d'atenció a la diversitat a l'educació infantil i primària
4. Conèixer com es dissenyen i s'organitzen contextos d'aprenentatge de cara al tractament de la diversitat
5. Potenciar la construcció de criteris per intervenir i donar resposta a les necessitats educatives de tots els alumnes amb els suports que la comunitat ofereix.

Temari

El desenvolupament psicològic i l'educació.

1. Bases biològiques i socioculturals de l'evolució
2. Relacions herència-medi. La contextualització i la interacció com a factors explicatius del desenvolupament
3. Els conceptes de norma, diversitat psicosocial i les seves fonts

Problemes en el desenvolupament: del concepte del dèficit al de necessitats educatives especials

1. Evolució històrica del concepte de dèficit i del seu tractament
2. L'educació especial: concepte i limitacions
3. Les necessitats educatives especials: canvis en la terminologia i en la concepció. Avantatges i limitacions
4. Els principis que inspiren l'educació de les persones amb necessitats educatives especials
5. La integració escolar

Recursos educatius per donar resposta a la diversitat

1. Nivells d'individualització del currículum
2. Recursos ordinaris a nivell de centre i d'aula: aspectes organitzatius i aspectes curriculars
3. Recursos extraordinaris
4. L'avaluació dels alumnes: de les proves psicomètriques als factors de diversitat

Dificultats d'aprenentatge que originen necessitats educatives: concepte i intervenció

1. Origen de les dificultats d'aprenentatge
2. Problemes de motivació: metes i "saber fer"
3. Problemes de comprensió: el paper de les habilitats metacognitives
4. El cas de la lectura: principals dificultats en el procés de comprensió lectora
5. Tractament educatiu de les dificultats d'aprenentatge en l'àrea de la lectura: escolta estructurada, recíproc teaching, peer tutoring

Necessitats educatives especials greus i permanents: concepte i intervenció

1. Dèficits d'origen sensorial:
 1. Els problemes visuals i la ceguesa
 2. Els problemes auditius i la sordesa
2. El retard mental
3. Problemes neurològics i neuromusculars:
4. Els trastorns de comportament i de relació
5. L'autisme
6. Diferències relacionades amb factors d'origen social, econòmic o cultural

El context de desenvolupament dels nens amb necessitats educatives greus i permanents

1. El món emocional, l'autoestima i les explicacions davant dels èxits o els fracassos
2. Les expectatives dels professors i la influència de les concepcions implícites
3. Les idees educatives de les famílies davant les necessitats dels seus fills

Metodologia

Hi haurà dos tipus de sessions de classe amb dinàmiques específiques: les primeres s'utilitzaran per presentar els continguts o bé per plantejar dubtes i qüestions que permetin analitzar i comprendre els principals conceptes de cada tema. Així mateix, n'hi haurà d'altres destinades a la presentació i discussió dels treballs realitzats pels alumnes. Especialment en aquestes últimes, s'afavorirà l'anàlisi crítica de la situació educativa actual en relació a l'atenció a la diversitat i la valoració de les diferents possibilitats per donar-hi resposta

Avaluació

La nota final de l'assignatura (pel que fa al primer quadrimestre) s'obtindrà a partir dels treballs realitzats i de la nota obtinguda en una prova que es realitzarà al final del quadrimestre.

Els treballs són indispensables per accedir a l'examen. La nota mitja dels treballs farà mitja amb la de l'examen sempre i quan aquest accedeixi a la qualificació d'aprobat (>4'5).

Bibliografia

ANTÚNEZ,S. i GAIRÍN, J. (1993). L'escola oberta a la diversitat. A ANTÚNEZ,S. i GAIRÍN, J. *Organització de centres. Experiències, propostes i reflexions*, Barcelona: Graó; (pàgs.85-95).

ARMENGOL,F., DOMÈNECH,A. i MASIP, M. (1993). Un proyecto global. *Cuadernos de Pedagogia*, nº 212; 25-28.

AUTORS DIVERSOS (1993) *Mente y cerebro*. Barcelona: Prensa científica S. A.

AUTORS DIVERSOS. *L'educació del deficient sensorial*. Recull de les Ponències de les Jornades. Anys 1980, 1986, 1989. Fundació Caixa de Pensions.

AUTORS DIVERSOS: Col.lecció *Quaderns per a l'educació del deficient sensorial*. Barcelona: Fundació Caixa de Pensions.

BAGUNYA, J. i altres (1991) *L'esclerosi múltiple*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

BARRAQUER BORDAS, i altres (1964) *La paràlisi cerebral. Su estructura y dinámica*. Barcelona: Científico-Médica.

BASIL,C.(1990) "Los alumnos con paràlisi cerebral: desarrollo y educación". A MARCHESI, A.; COLL, C. i PALACIOS, J. *Desarrollo psicológico y Educación (Vol. III)*. Madrid: Alianza.

BENEDET, M.J. (1991) *Procesos cognitivos en la deficiencia mental*. Madrid: Pirámide; pp. 109-112; 171-173.

BLANCO, R. i SOTORRIO, B. (1988). *La integración escolar en el ciclo medio*. Madrid: C.R.N.E.E. del M.E.C. (serie orientaciones pedagógicas nº 3).

BOIX, J. (1990) *L'espina bífida*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

BRENNAN, W.K. (1988). *El currículo para niños con necesidades especiales*. Madrid: Siglo XXI.

BRIOSO, A., SARRIA, E. (1990) "Transtornos de comportamiento". A MARCHESI, A.; COLL, C. i PALACIOS, J. *Desarrollo psicológico y Educación (Vol. III)*. Madrid: Alianza.

BROWN, L. (1989). *Criterios de funcionalidad*. Barcelona: Milan.

CASTELLÓ, M. (1991). Adecuacions de l'entorn a les necessitats educatives dels alumnes. Organització de l'aula. *Guix*, núm. 164; (pàgs.9-14).

CREDAC- Equip d'integració del C.M. Fonoaudiològic (1985) *Al voltant de la sordesa*. Quaderns per al mestre d'aula ordinària, 2. Barcelona.

CUNNINGHAM, C. (1990) *Síndrome de Down. Una introducción para padres*. Barcelona: Paidós.

DELGADO, A. i CASADO, J. (1993). El aula-taller: otro aprendizaje. *Cuadernos de Pedagogía*, nº 212; 47-49.

DURAN, D. i MESTRES, P. (1993). Una experiència d'agrupaments flexibles a l'ensenyament secundari. *Guix*, núm. 187; (pàgs.25-31).

ESCAPA, R. (1991) *La síndrome de Down*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

FARNHAM-DIGGORY (1980) *Dificultades de aprendizaje*. Madrid: Morata.

FIERRO, A. (1991). Las necesidades educativas especiales en la reforma educativa: el horizonte de la secundaria. *Siglo Cero*, nº 135; 12-22.

GALOFRE, R i LIZAN, N. (1986). *Una escuela para todos*. Lérida: G.C. Zero.

GARANTO, J. (1990) *L'alumne amb greus problemes de personalitat (autisme i psicosi) a l'escola*. Barcelona: Generalitat de Catalunya (doc. D'Educació Especial)

GARCIA FERNANDEZ, J.A. (1987). *Psicodidáctica y organización del aprendizaje para deficientes en régimen de integración*. Madrid: UNED.

GINÉ, C. (1992) Las estrategias de aprendizaje y la educación especial: aproximación a la educación de alumnos con necesidades educativas especiales a partir del currículum. *Aula de innovación educativa*, 10, 73-78.

GINÉ, C. i al. (1989) *Educació especial*. Barcelona: Laia

GINE, C. i RUIZ, R. (1990). Las adecuaciones curriculares i el proyecto educativo de centro. A MARCHESI, A.; COLL, C. i PALACIOS, J. *Desarrollo psicológico i educación (III). Necesidades educativas especiales y aprendizaje escolar*. Madrid: Alianza; (pàgs.337-349).

GINÉ, C. (coord.) (1997) *Transtorns del desenvolupament i necessitats educatives especials*. Barcelona: Ediuoc

- GÜELL, E. (1993). Los planes de trabajo. *Cuadernos de Pedagogía*, nº 212; 15-18.
- HANKO, G. (1993). *Las necesidades educativas especiales en las aulas ordinarias*. Barcelona: Paidós.
- HEGARTY, S.; HODGSON, A. i CLUNIES-ROSS, L. (1988). *Aprender juntos*. Madrid: Morata.
- INTEGRACIÓN ESCOLAR (1998) Monográfico de *Cuadernos de Pedagogía*, nº 269 (pàgs. 39-72)
- LA DIVERSIDAD EN LA ENSEÑANZA SECUNDARIA OBLIGATORIA (1993). Monogràfic d'*Aula de innovació educativa*, nº 12; (pàgs. 45-69).
- LEONHARDT, M. (1992) *El bebé ciego*. Barcelona: Masson/ONCE
- LLUCH, X. i SALINAS, J. (1991). Reforma curricular y diversidad cultural. *Cuadernos de Pedagogía*. nº 189; 66-67.
- LÓPEZ MELERO, M. i GUERRERO, J.F. (1993). *Lecturas sobre integración escolar y social*. Barcelona: Paidós.
- MARCHESI, A. (1990) "Comunicación, lenguaje y pensamiento de los niños sordos". A MARCHESI, A.; COLL, C. i PALACIOS, J. *Desarrollo psicológico y Educación (Vol. III)*. Madrid: Alianza; cap. 13.
- MARCHESI, A. i MARTIN, E. (1990). Del lenguaje del transtorno a las necesidades educativas especiales. A MARCHESI, A.; COLL, C. i PALACIOS, J. *Desarrollo psicológico y Educación (Vol. III)*. Madrid: Alinaza; 15-34.
- MARCHESI, A. i MARTIN, E. (1990). Desarrollo metacognitivo i problemas de aprendizaje. A MARCHESI, A.; COLL, C. i PALACIOS, J. *Desarrollo psicológico y Educación (Vol. III)*. Madrid: Alianza; 35-48.
- MARCHESI, A.; COLL, C. i PALACIOS, J. (1990). *Desarrollo psicológico y educación (III). Necesidades educativas especiales y aprendizaje escolar*. Madrid: Alianza.
- MARTIN-MORENO, Q. (1987) *Cuestiones sobre la organización del entorno de aprendizaje*. Madrid: UNED.
- MAS DALMAU, J. (1984) *Psicopedagogia de la paràlisi cerebral*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Dept. de Sanitat i Seguretat Social.
- MASJUAN, J.M. (1987). L'acolliment de les diferències individuals a l'escola. *Perspectiva Escolar*, nº 119; 23-28.
- MAYOR, J. et al. (1988). *Manual de Educación Especial*. Madrid: Anaya.
- MIRAS, M. (1991) Diferencias individuales y enseñanza adaptativa. *Cuadernos de pedagogía*, 188, 24-27.
- MONEREO, C. (1987). *Areas de intervención del Psicólogo de la Educación en la integración escolar del alumno con necesidades educativas excepcionales*. Barcelona: Federació ECOM.
- MONEREO, C. (1988). *Integració educativa: sistemes i tècniques*. Barcelona: Dpt. d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya; Documents d'Educació Especial núm. 10.
- MONEREO, C. (1990). Elaboración de proyectos de centro basados en la diversidad

escolar. *Rev. Interuniv. Formación Profesorado*, 7, 1990; 115-134.

MONEREO, C. (1991). El tractament de la diversitat a l'escola com a reflexe de l'evolució de les concepcions psicopedagògiques. *Temps d'Educació*, núm. 6; (pàgs.85-105).

MONEREO, C., CASTELLÓ, M., BASSOLS, M., i MIQUEL, E. (1998) *Instantànies: projectes per atendre la diversitat*. Barcelona: Edicions 62.

MONOGRÀFIC "APRENDER ENTRE IGUALES". *Cuadernos de Pedagogía*, nº 170, maig 1989.

MONOGRÀFIC SOBRE REFORMA i CURRÍCULUM. *Cuadernos de Pedagogía*, nº 168, octub. 1989.

MORALEDA, M. (1978) *Sociodiagnóstico del aula*. Madrid: Marova.

MORRIS, R. i BLATT, B. (1986). *Educación Especial. Investigaciones y tendencias*. Buenos Aires: Panamericana; 202-316.

MUNTANER, J.J. (1991). Reforma educativa y Educación Especial. *Rev. Educación Especial*, 8; 9-24.

MUÑOZ, E. i MARUNY, LI. (1993). Respuestas escolares. *Cuadernos de Pedagogía*, nº 212; (pàgs.11-14).

OCHAITA, E. et al. (1988). *Alumnos con necesidades educativas especiales*. Madrid: Popular-M.E.C.

OCHAITA, E.; ROSA, A. (1990) "Percepción, acción y conocimiento en los niños ciegos". A MARCHESI, A.; COLL, C. i PALACIOS, J. *Desarrollo psicológico y Educación (Vol. III)*. Madrid: Alianza; cap. 12.

OLIVER, C. (1993). El agrupamiento flexible. *Cuadernos de Pedagogía*, nº 212; (pàgs.19-24).

ORTEGA, J.L. i MATSON, J.L (1987) *Recerca actual en integració escolar*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament d'ensenyament.

ORTEGA, J.L. i MATSON, J.L. (1987). *Recerca actual en integració escolar*. Barcelona: Generalitat de Catalunya (Documents d'Educació Especial nº 7).

PARRILLA, A. (1992). *El profesor ante la integración escolar: "investigación y formación"*. Buenos Aires: Cincel.

PONCES VERGE, J. (1991) *Parálisi cerebral infantil*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Dept. de Benestar Social.

PUIG, J. i ROMEU, T. (1991). L'opinió dels professionals. *Temps d'Educació*, nº 6; 107-124.

PUIGDELLÍVOL, I. (1993) (Coord.) *Necessitats educatives especials?* Barcelona:Eumo.

PUIGDELLÍVOL, I. (1993) *Programación de aula y adecuación curricular. El tratamiento de la diversidad*. Barcelona: Graó.

PUIGDELLÍVOL, I. (1993). *Programación de aula y adecuación curricular*. Barcelona: Graó.

RIVIERE, A. (1990) "El desarrollo y la educación del niño autista. A MARCHESI, A.;

- COLL, C. i PALACIOS, J. *Desarrollo psicológico y Educación (Vol. III)*. Madrid: Alianza.
- ROCA, N. i PUJOL, M. (1993). A vueltas con los proyectos de trabajo. *Cuadernos de Pedagogía*, nº 212; (pàgs.32-35).
- ROMERO, J.F. (1990) "Los retrasos madurativos y las dificultades en el aprendizaje. A MARCHESI, A.; COLL, C. i PALACIOS, J. *Desarrollo psicológico y Educación (Vol. III)*. Madrid: Alianza.
- RUÉ, J. (1989). El trabajo cooperativo por grupos. *Cuadernos de Pedagogía*, nº 170; (pàgs.18-21).
- RUÉ, J. (1991). *El treball cooperatiu*. Barcelona: Barcanova.
- RUÉ, J. i TEIXIDOR, M. (1991) *Diversitat i agrupament d'alumnes*. Barcelona: ICE/UAB.
- RUÉ, J. i TEIXIDOR, M. (1991). *Diversitat i agrupament d'alumnes*. Barcelona: ICE de la UAB.
- RUIZ, R. (1988). *Técnicas de individualización didáctica*. Madrid: Cincel-Kapelusz.
- RUIZ, R. (1989). *Adequacions curriculars individualitzades (ACI)*. Barcelona: Generalitat Catalunya (Documents Educació Especial nº 11); (pàgs.14-27).
- SANCHEZ ASIN, A. (1993). *Necesidades educativas e intervenció psicopedagógica*. Barcelona: PPU.
- TUSTIN, F. (1992) *Estados autísticos en los niños*. Barcelona: Paidós.
- VALMASEDA, M. (1990) "los problemas de lenguaje en la escuela". A MARCHESI, A.; COLL, C. i PALACIOS, J. *Desarrollo psicológico y Educación (Vol. III)*. Madrid: Alianza.
- VARIOS (1989). Los talleres como cooperación. *Cuadernos de Pedagogía*, nº 170; (pàgs.22-24).